

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΣΙΩΤΟΥ

» Για πολλούς αναλυτές η Σκωτία ήταν ο προάγγελος της εικόνας της Ευρώπης των επόμενων δεκαετιών. Δεν ήταν λίγοι εκείνοι που εξακολουθούν να προβλέπουν ότι οι επόμενες δεκαετίες θα «σημαδευτούν» από τη δραστηριότητα των αποσχιστικών κινήσεων, από τη μία άκρη της Ευρώπης ως την άλλη, καθώς όλο και περισσότερες μειονότητες θα διεκδικήσουν το δικαίωμα για αυτονομία. Άλλωστε, τα ανοικτά μέτωπα δεν είναι και λίγα: Καταλωνία, Βόρεια Ιταλία, Κορσική, Βόρεια Ιρλανδία, ενώ κάποιοι χαμηλόφωνα κάνουν λόγο -ακόμη και- για τη Βαυαρία. Υπάρχουν επίσης οι Φλαμανδοί, που διψούν για διαχωρισμό από το Βέλγιο. Επίσης, δεν θα πρέπει να υποτιμηθούν οι προθέσεις των μειονοτήτων σε ολόκληρη τη Βαλκανική.

Από αυτό το ντόμινο δεν μπορούν να «απουσιάσουν» και οι Ουκρανοί, οι Πολωνοί, οι Ούγγροι ακόμα και οι Ρουμάνοι. Οι περισσότεροι προσπαθούν να ανακαλύψουν τις αιτίες σε βαθιά κρυμμένους εθνικισμούς, ακόμα και σε αλυτρωτικές τάσεις που ήταν σε ύπνωση για δεκαετίες ολόκληρες. Ελάχιστοι ήταν εκείνοι που προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τα γεγονότα χρησιμοποιώντας μία λέξη-κλειδί: Ανισότητες, δηλαδή την άνιση σχέση μεταξύ των ανθρώπων που βρίσκονται είτε σε μία ενιαία κρατική οντότητα είτε σε διαφορετικές. Οι ανισότητες, αποτέλεσμα -τις περισσότερες φορές- συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών, δημιουργούν κίνητρα στη μία πλευρά (στους θιγόμενους) να τις ανατρέψουν και στην άλλη (στους ευνοημένους) να τις διατηρήσουν.

Σε ένα πρόσφατο άρθρο τους οι Fiona Hill και ο Jeremy Shapiro, στελέχη στο Ινστιτούτο Brookings, προσπάθησαν να προσεγγίσουν το θέμα της σκωτσέζικης ανεξαρτησίας από τη σκοπιά της οικονομικής ανισότητας. Όπως επισημαίνουν, η πολιτική και οικονομική δύναμη του Ηνωμένου Βασιλείου είναι συγκεντρωμένη γύρω από το Λονδίνο, όπως και οι ευκαιρίες απασχόλησης. Η υποδομή του Ηνωμένου Βασιλείου είναι πολύ πιο ανεπτυγμένη στα νότια απ' ό,τι στα βόρεια ή στη Σκωτία και την Ουαλλία. Όπως μάλιστα ανέφεραν για τον λαό της Σκωτίας, το Λονδίνο μπορεί να φαίνεται σαν μια άλλη χώρα, καθώς υπάρχει ένα σαφές χάσμα Βορρά - Νότου στο Ηνωμένο Βασίλειο, όταν πρόκειται για την οικονομική ικανοποίηση. Αυτή η ανισότητα, σύμφωνα με τους συγγραφείς του άρθρου, ερμηνεύει σε σημαντικό βαθμό και τα αιτήματα των Σκωτσέζων για ενίσχυση του κοινωνικού κράτους και της κοινωνικής προ-

Πολιτικές λιτότητας, αποσχιστικά κινήματα και ευρωσκεπτικιστές

στασίας, τα οποία έχουν αμφισβητηθεί από το πολιτικό κέντρο του Λονδίνου. Το σκωτσέζικο παράδειγμα στην πραγματικότητα αφορά όλες τις ομάδες πληθυσμού οι οποίες αισθάνονται θύματα της ανισότητας και που με τον τρόπο αυτό προσπαθούν να αποκαταστήσουν την ισορροπία.

Υπάρχει όμως και το αντίθετο παράδειγμα: ευνοημένοι, οι οποίοι προσπαθούν να διατηρήσουν αλλά και να εκλογικεύσουν τα οφέλη τους από την ανισότητα. Στην Ιταλία, η οποία χαρακτηρίζεται από την ανισότητα μεταξύ Βορρά και Νότου, υπάρχει η Lega Nord, η οποία υποστηρίζει περισσότερο την ομοσπονδικοποίηση της Ιταλίας, παρά την απόσχιση αλλά και το Κίνημα για την Ανεξαρτησία της Βενετίας.

Οι πολιτικές λιτότητας που εφαρμόζονται τα τελευταία χρόνια έχουν οξύνει αυτές τις ανισότητες και ουσιαστικά συντηρούν και εμμέσως υποδαυλίζουν αυτές τις πρωτοβουλίες. Φυσικά, το πρόβλημα της διανομής των οικονομικών πόρων που αποσπώνται είτε από γεωγραφικές περιοχές είτε από ομάδες πληθυσμού για να δοθούν σε άλλες δεν είναι νέο ή άγνωστο. Στο παρελθόν, όσο ενοχλητικούς κι αν έβρισκαν οι ε-

▶ Οι ανισότητες, αποτέλεσμα -τις περισσότερες φορές- συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών, δημιουργούν κίνητρα στη μία πλευρά (στους θιγόμενους) να τις ανατρέψουν και στην άλλη (στους ευνοημένους) να τις διατηρήσουν

▶ Το πρόβλημα της διανομής των οικονομικών πόρων που αποσπώνται είτε από γεωγραφικές περιοχές είτε από ομάδες πληθυσμού για να δοθούν σε άλλες δεν είναι νέο ή άγνωστο

πλανούς» τους, υποτάσσονταν στην ανάγκη να ασκήσουν τις κρίσιμες οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες. Σήμερα, δεν είναι καθόλου σαφές ότι αυτό εξακολουθεί να ισχύει, δηλαδή ότι χρειάζονται μια μεγαλύτερη εθνική οντότητα για να ευδοκμήσουν. Οι εθνικές πρωτεύουσες έχουν υποβαθμιστεί στο πλαίσιο της ενιαίας Ευρώπης και μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν από μικρότερες οντότητες. Κι αυτό από μόνο του αρκεί για να διατυπώσει κανείς την πρόβλεψη ότι οι αποσχιστικές τάσεις δεν θα είναι ένα περιστασιακό φαινόμενο, αλλά μία κατάσταση που θα παγιώνεται όσο διάστημα ακολουθούνται πολιτικές που ευνοούν τις... ανισότητες.

Αυτή όμως είναι η μία όψη του νομίσματος. Η άλλη όψη είναι η συμβολή στην άνοδο των ευρωσκεπτικιστών σε ολόκληρη τη Γηραιά Ήπειρο. Μία ευρωπαϊκή πραγματικότητα η οποία επιβεβαιώθηκε τις τελευταίες μέρες με τη νίκη της Μαρί Λεπέν στη γαλλική Γερουσία. Οι ανισότητες που χαρακτηρίζουν και τη γαλλική κοινωνία, η οποία έχει να αντιμετωπίσει 3.413.000 ανέργους, τις δημόσιες δαπάνες να περικόπτονται κατά 50 δισ. την επόμενη τριετία και την ανάπτυξη το 2014 να καθιπλώνεται στο 0,4% του ΑΕΠ (είχε υπολογι-

στεί αρχικά στο 1%) και το 2015 γύρω στο 1% (οι προβλέψεις μιλούσαν για 1,7%), είναι το καλύτερο λίπασμα όχι μόνο για την άνοδο του Εθνικού Μετώπου, αλλά και των υπόλοιπων ευρωσκεπτικιστών. Μόνο τυχαίο δεν μπορεί να θεωρηθεί το γεγονός ότι τα προγράμματα των περισσότερων ευρωσκεπτικιστικών κομμάτων αξιοποιούν τα αποτελέσματα των ανισοτήτων προκειμένου να τεκμηριώσουν το δικό τους «κατηγορώ» σε αλλόφλους και αλλόθρησκους, οι οποίοι θεωρούνται -και αντιμετωπίζονται- ως αιτία όλων των δεινών. Και φυσικά, κάθε μέρα που περνά με τις ανισότητες να διευρύνονται, το ακροατήριό τους πληθαίνει, καθώς όλο και περισσότεροι Ευρωπαίοι αισθάνονται την απειλή της ανισότητας να τους πλησιάζει. Έτσι, ενώ οι οπαδοί των αποσχιστικών κομμάτων αποδίδουν τα δεινά τους στην ανισότητα που οφείλεται σε εθνολογικά κίνητρα, οι ευρωσκεπτικιστές προτιμούν την εύκολη οδό των θρησκευτικών ή των εθνικών κριτηρίων.

Σε κάθε περίπτωση, η Ευρώπη πλέον βρίσκεται στη δίνη των διαχωρισμών, από την οποία πολύ δύσκολα μπορεί να ξεφύγει χωρίς να υπάρξει αλλαγή πλεύσης στο οικονομικό της δόγμα. Ακολουθώντας το συγκεκριμένο μείγμα πολιτικής, το σίγουρο είναι ότι οι ανισότητες όχι μόνο δεν πρόκειται να εκλείψουν, αλλά αντίθετα θα μεγεθύνονται. Ο Γάλλος Τομά Πικετί, στο βιβλίο του «Το κεφάλαιο στον 21ο αιώνα», κάνει μία αναδρομή στις κοινωνικές ανισότητες από το 1800 μέχρι τις μέρες μας, για να καταλήξει στο συμπέρασμα: το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών διευρύνεται συνεχώς, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, με αποτέλεσμα την επιστροφή στον «καπιταλισμό των κληρονομημένων περιουσιών» - έναν καπιταλισμό που κυριαρχεί από μία «αριστοκρατία του πλούτου» και δεν προσφέρει ευκαιρίες ανέλιξης για αυτοδημιούργητους. Επισημαίνει, μάλιστα, ότι σε μια οικονομία με χαμηλούς δείκτες ανάπτυξης ο ήδη συσσωρευμένος πλούτος αναπτύσσεται με ρυθμούς ταχύτερους από εκείνους των μισθολογικών αυξήσεων, με αποτέλεσμα οι ήδη ευημερούντες να αφήνουν πίσω εκείνους που επιθυμούν να δημιουργήσουν νέο πλούτο.

Στην πραγματικότητα, η ενιαία Ευρώπη, εξαιτίας της πολιτικής που ακολουθεί, ουσιαστικά αμφισβητεί το μέλλον της ως «ενιαία», καθώς, ουσιαστικά, συντηρώντας και ενισχύοντας τις ανισότητες, δημιουργεί εθνοτικές, οικονομικές και κοινωνικές μειονότητες, οι οποίες, όπως διδάσκει -και- η Ιστορία, αργά ή γρήγορα θα διεκδικήσουν την ισορροπία.